

Ο Ηράκλειος και η δυναστεία του (610-717). Ένα διδακτικό σενάριο με τη χρήση των ΤΠΕ στην ενότητα της Ιστορίας «Εξωτερικά προβλήματα και Αναδιοργάνωση του κράτους» της Β΄ Γυμνασίου

Ουρανία Παλιάτσου¹, Μαρία Ρέντζιου²

¹Καθηγήτρια φιλόλογος 1^ο Γυμνάσιο Φιλιππιάδας Ourania.paliatsou@gmail.com

²Καθηγήτρια φιλόλογος 1^ο Γυμνάσιο Φιλιππιάδας csymeo@hol.gr

Περίληψη

Το σενάριο αποτελεί πρόταση για διδασκαλία της ενότητας «Εξωτερικά προβλήματα και Αναδιοργάνωση του κράτους». Με τη βοήθεια συνοδευτικού ψηφιακού υλικού σε μορφή *power point*, τη χρήση λογισμικού «*περιπλάνηση στο χώρο-χρόνο*», με ιστοσελίδες και ιστορικές πηγές, οι μαθητές θα μελετήσουν την προσωπικότητα του Ηρακλείου, θα περιηγηθούν στις συνθήκες κρίσης που επικρατούσαν στο Βυζάντιο κατά το 2^ο μισό του 6^{ου} αιώνα και στις αρχές του 7^{ου} αιώνα. Επίσης μέσα από τους διαδραστικούς χάρτες και το χρονολόγιο θα συνθέσουν πληροφορίες με σκοπό να κατανοήσουν πραγματικά το πώς και το γιατί των πολεμικών γεγονότων με τους Πέρσες και Άβαρας, την αξία του Τίμιου Σταυρού, τη σημασία του Ακάθιστου Ύμνου και τον τρόπο με τον οποίον εφαρμόστηκαν από τους διαδόχους του Ηρακλείου τα θέματα και ο Εξελληνισμός του κράτους.

Παιδαγωγικά, έμφαση δίνεται στην εργασία σε ομάδες, στην οποία κάθε μαθητής θα έχει το ρόλο του και θα συμβάλει ενεργητικά στη διερεύνηση και αξιολόγηση της πληροφορίας των πηγών.

Λέξεις κλειδιά: *Ηράκλειος και η δυναστεία του, Διαδραστικοί Χάρτες, Ιστορικές πηγές.*

1. Ειδικοί στόχοι

Το σενάριο αυτό ακολουθεί το «Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών για την Ιστορία».

- Η Γνωριμία με τα γεγονότα της ιστορικής περιόδου και τους βασικούς πρωταγωνιστές.
- Η αξιοποίηση συγκεκριμένων εξωκειμενικών στοιχείων - π.χ. φωτογραφίες ή έργα τέχνης λαϊκών ή επώνυμων ζωγράφων- με στόχο την απόκτηση μιας καλύτερης αισθητοποιημένης κατανόησης των ιστορικών γεγονότων.
- Να κινητοποιήσουν οι μαθητές την κριτική-ιστορική τους σκέψη κατά τη διάρκεια της προσέγγισης των ιστορικών πηγών.
- Να εξοικειωθούν με την ανάγνωση χαρτών, που αισθητοποιούν γεωγραφικές περιοχές, άγνωστες σε πολλούς από τους μαθητές.
- Να συνθέσουν την εμπειρία της ενεργητικής συμμετοχής, σε ένα γραπτό κείμενο ενταγμένο σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο.

Μέσα από τη συγκριτική αντιμετώπιση των πρωταγωνιστών που κινούν τα νήματα της Ιστορίας, να φωτιστούν οι αιτίες και οι συνέπειες των επιλογών και των πράξεών τους.

2. Ως προς τη μαθησιακή διδασκαλία

Στόχος μας είναι η αξιοποίηση της ομαδικής συνεργασίας, η διερεύνηση πληροφοριών, η δραστηριοποίηση στη διερευνητική-βιωματική μάθηση, η αξιολόγηση των ιστορικών πηγών. Τα παιδιά θα ενεργοποιηθούν μέσα από εμπειρίες και βιώματα την ιστορική τους συνείδηση και θα δομήσουν την πολιτιστική τους ταυτότητα, συνειδητοποιώντας τις δυνατότητες αλλά και τις αδυναμίες του έθνους μας.

3. Ως προς τη χρήση νέων τεχνολογιών

Με τους διαδραστικούς χάρτες του λογισμικού «Περιπλάνηση στο Χώρο –Χρόνο» οι μαθητές θα σχεδιάσουν, θα απεικονίσουν με αναρτήσεις ετικετών και θα αποθηκεύσουν ένα στιγμιότυπο από τον χάρτη σχεδίασης. Αυτό συνεπάγεται την προσωπική εμπλοκή σε δραστηριότητες απεικόνισης της εποχής του Ηρακλείου και των διαδόχων και την εξοικείωσή τους με τα εργαλεία συγγραφής του λογισμικού.

4. Εφαρμογή στη σχολική μονάδα

Θεματική ενότητα: «Ο Ηράκλειος και η δυναστεία του (610-617)»

Απαιτούμενες διδακτικές ώρες: 4

Σχέση με το αναλυτικό πρόγραμμα:

Οι στόχοι της διδακτικής πρότασης ανταποκρίνονται στο ισχύον Πρόγραμμα της διδασκαλίας της Ιστορίας.

Η διδασκαλία αυτή, με τροποποιήσεις μπορεί να ενταχθεί και στη Β΄ Λυκείου και να αποτελέσει μια προσπάθεια διαθεματικής προσέγγισης της Ιστορίας με το μάθημα της Πληροφορικής.

5. Διδακτικό υλικό – Τεχνολογικά εργαλεία (χρήση ppt)

□ Σχολικό εγχειρίδιο: Μεσαιωνική και Νεότερη ιστορία Β΄ Γυμνασίου.

□ Φυλλομετρητής, Επεξεργαστής Κειμένου, Λογισμικό παρουσίασης

<http://www.google.gr/images?hl=el&biw=1280&bih=641&q=%CE%B7%CF%81%CE%B1%CE%BA%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%BF%CF%82&um=1&ie=UTF-8&source=og&sa=N&tab=wi>

<http://www.fhw.gr/chronos/09/gr/p/610/index.html>

<http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/xartes/xartes.htm>

<http://www.fhw.gr/chronos/09/gr/index.html>

<http://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>

6. Προαπαιτούμενα

- Να υπάρχει εξοικείωση εκπαιδευτικού-μαθητών στη χρήση γενικών εργαλείων των Τ.Π.Ε., ευελιξία στο ωρολόγιο πρόγραμμα και η διδασκαλία του μαθήματος.

7. Προτεινόμενη πορεία διδασκαλίας

Η Διδασκαλία χωρίζεται σε τέσσερις φάσεις:

Α΄ ΦΑΣΗ (1 ώρα στην τάξη)

Στη φάση αυτή της διδασκαλίας :

1. Θα δοθεί το **γενικότερο πλαίσιο των γεγονότων**, ώστε να γίνει κατανοητό σε γενικές γραμμές το περιεχόμενο της διδακτικής ενότητας και να επιτευχθούν οι γενικότεροι στόχοι της διδασκαλίας, δηλ. η ευαισθητοποίηση των μαθητών σε σχέση με το συγκεκριμένο αντικείμενο και η έξαψη του ενδιαφέροντός τους.
2. Στο σημείο αυτό εξηγείται η **διαδικασία**, οι **ρόλοι** και θα χωρισθούν σε ομάδες των τεσσάρων ατόμων.
3. Μπορούμε τέλος να εντάξουμε τη συγκεκριμένη διδασκαλία σε ένα γενικότερο project.

Β΄ ΦΑΣΗ (1 ώρα - εργαστήριο): Αφόρμηση: Η διδασκαλία της ενότητας μπορεί να ξεκινήσει από την πολιτική του Ιουστινιανού η οποία εξάντλησε τα νομισματικά αποθέματα και το ανθρώπινο δυναμικό της αυτοκρατορίας και τις συνέπειες στους τομείς που φάνηκαν επί των διαδόχων του. Ακολουθεί η προβολή παρουσίασης με βιντεοπροβολέα στοιχείων από τα ιστορικά γεγονότα της βυζαντινής περιόδου όπου εμπεριέχονται αποσπάσματα από τα βιβλία της Ε. Γλύκατζη – Αρβελέρ «Γιατί το Βυζάντιο» και «Η πολιτική ιδεολογία της Βυζαντινής αυτοκρατορίας».

Γ΄ ΦΑΣΗ (1 ώρα - εργαστήριο): Στο στάδιο αυτό οι μαθητές, χωρισμένοι σε ομάδες, επιχειρούν την ερμηνευτική προσέγγιση μέσα από τις οδηγίες που υπάρχουν στα ηλεκτρονικά φύλλα εργασίας, που βρίσκονται σε κάθε σταθμό και σε έντυπη μορφή. Η πρώτη και έκτη ομάδα διερευνά τον Παγκόσμιο Ιστό και οι υπόλοιπες ομάδες εργάζονται με βάση το λογισμικό «Περιπλάνηση στο Χώρο-Χρόνο»

1^η ΟΜΑΔΑ: Κινείται στην κατεύθυνση της συγκέντρωσης **βιογραφικών στοιχείων** του βασικού **πρωταγωνιστή**. Οι μαθητές της ομάδας αυτής προσπαθούν να κατανοήσουν το ρόλο της προσωπικότητας στην Ιστορία και να φωτίσουν τη συμβολή του που έχει στη διαμόρφωση των γεγονότων.

2^η ΟΜΑΔΑ και 3^η ΟΜΑΔΑ: Σχεδιάζουν στον **διαδραστικό χάρτη του λογισμικού «Περιπλάνηση στο Χώρο- Χρόνο»** τα γεωγραφικά όρια της αυτοκρατορίας αλλά και των περιοχών που θα μας απασχολήσουν. Γίνεται σύνδεση των χρονολογιών με τη γραμμή του χρόνου. Η εμφάνιση των Αράβων – Ισλάμ έχει ως αποτέλεσμα τη συνοχή στις φυλές της Αραβίας και την απώλεια Ανατολικών επαρχιών αυτοκρατορίας: α) 636: Συρία β) 638: Παλαιστίνη γ) 641: Αίγυπτος. Οι μαθητές εντοπίζουν τις περιοχές αυτές και υλοποιούν δραστηριότητες με τη βοήθεια των εργαλείων που προσφέρει το λογισμικό, καταγράφουν τα ιστορικά γεγονότα της εξέλιξης του πολέμου σε Ιεροσόλυμα και Νινεβί που σχετίζονται άμεσα τόσο με τις

εξελίξεις του Τιμίου Σταυρού όσο και με η θριαμβευτική νίκη των Βυζαντινών και την απόδοση στη «Θεοτόκο στρατηγό».

4^η ΟΜΑΔΑ και 5^η ΟΜΑΔΑ:

Οι ομάδες αυτές επιχειρούν με τη **μελέτη των χαρτών του λογισμικού** στον εντοπισμό, αναγνώριση και απεικόνιση των περιοχών που παρουσιάζουν το θεσμό των ΘΕΜΑΤΩΝ και ΕΞΑΡΧΑΤΩΝ.

6^η ΟΜΑΔΑ: Στόχος της είναι η διερεύνηση στον παγκόσμιο ιστό για **συλλογή στοιχείων** που δείχνουν πως ο Ηράκλειος έφθασε στον Εξελληνισμό της κρατικής διοίκησης.

Δ' ΦΑΣΗ: Οι μαθητές ανακοινώνουν τα αποτελέσματα της εργασίας τους στη τάξη και επαναδιαπραγματεύονται το κείμενο που είχαν αρχικά συνθέσει αξιοποιώντας τις γνώσεις που απέκτησαν από την επαφή τους με το υλικό που τους δόθηκε.

8. Αξιολόγηση- φύλλο εργασίας

Η αξιολόγηση της εργασίας των μαθητών γίνεται ενδιάμεσα και τελικά. Σε αυτό βοηθά η αποθήκευση των εργασιών τους σε αρχεία επεξεργαστή κειμένου, σε διαφορετικά στάδια της διδασκαλίας, όπως αναφέρθηκε στην περιγραφή της. Θα δοθούν φύλλα εργασίας και τα παιδιά θα δουλέψουν πάνω σε ερωτήσεις που σχετίζονται με α) το λογισμικό «περιπλάνηση στο χωρο-χρόνο», β) power point με τίτλο «Ο Ηράκλειος και η δυναστεία του» και γ) με ιστορικές πηγές. Η αξιολόγηση της εργασίας των ομάδων, θα γίνει από τον καθηγητή για να διαπιστωθεί: α) η επιτυχία των στόχων και β) ο τρόπος λειτουργίας της ομάδας μέσα σε συνεργατικά πλαίσια.

Βιβλιογραφία

Γλύκατζη – Αρβελέρ, Ε. (2009). *Γιατί το Βυζάντιο*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Γλύκατζη – Αρβελέρ, Ε. (2007). *Η πολιτική ιδεολογία της Βυζαντινής αυτοκρατορίας*. Εκδόσεις Ψυχογιός.

Παπασωτηρίου, Χ., (2001). *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική 6^{ος}-11^{ος} αιώνας*. Εκδόσεις Ποιότητα.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) & Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ)*, ΦΕΚ.303/ 03-03-03.

Ματσαγγούρας Η., (1998). *Στρατηγικές Διδασκαλίας*. Αθήνα: Gutenberg.